

ALBINA BATAITYTĖ – LIKO DARBAI IR ŠVIESUS PAVEIKSLAS

Atsisveikinome su *Kalbos kultūros* bendradarbe, sumania redaktore, nuoširdžia gimtosios kalbos puoselėtoja Albina Bataityte. Albina Amžinybėn išėjo praėjus metams po aštuoniasdešimtojo gimtadienio, tad jos Jubiliejui skirti sveikinimo žodžiai tapo kaip atsisveikinimas ir kaip buvusios kolegės šviesaus paveikslo atminimas.

A. Bataitytė gimė 1935 metų sausio 9 dieną Jurbarko rajono Pāantvardžio kaime. Mokėsi Paantvardžio pradžios mokykloje, Jurbarko gimnazijoje. Ją baigusi, Vilniaus universitete studijavo lietuvių kalbą ir literatūrą. Po studijų vienus metus mokytojavo Tverėčiaus vidurinėje mokykloje, įvairiose įstaigose dirbo redakcinį, leidybinį ir archyvaro darbą.

Kaip patirties turinti leidinių rengėja ir redaktorė A. Bataitytė 1993 m. buvo pakviesta į Lietuvių kalbos instituto Kalbos kultūros skyrių (toliau – Skyrius) ir čia jai pavesta rūpintis *Kalbos kultūros* rengimu ir leidyba. Iki tol vieno nuolatinio

leidinio tvarkytojo nebuvo, atskirus jo sąsiuvinius rengdavo vis kiti Skyriaus darbuotojai. Tokia rengėjų kaita trukdė planuoti ilgesnio laikotarpio darbą ir palaikyti vientisą leidinio kryptį. A. Bataitytė paskirta nuolatine leidinio tvarkytoja, jos darbas buvo rinkti *Kalbos kultūrai* parašytus straipsnius, teikti juos svarstyti redakcinei kolegijai ir rengti spaudai. Kaip pati yra prisipažinusi: „Buvo kiek nejauku ir nelengva, nes leidinys reikalavo ir kruopštumo, ir atsakomybės.“

Darbą Skyriuje A. Bataitytė pradėjo nuo *Kalbos kultūros* 67-ojo sąsiuvinio, čia išspausdintas jos straipsnelis „Kas pavirto *struktūromis*?“; o svarbiausia – ji spaudai parengė šį, tiesa, dar ne savo sudarytą, sąsiuvinį. Kitas, 68-asis, sąsiuvinis sudarytas jau jos pačios, antrajame puslapyje yra užrašas: „Sąsiuvinį sudarė ir spaudai rengė A. Bataitytė.“ O iš viso jos sudaryta ir spaudai parengta 16 leidinio sąsiuvinų (nuo 68 iki 83), tik du paskutiniai numeriai sąsiuviniais nebevardinami – dėl išaugusios apimtys sąsiuvinio vardas jiems nebetiko.

Per tą laikotarpį pasikeitė leidinio pobūdis, iš kalbos praktikos ir mokslo populiarinimo leidinio *Kalbos kultūra* tapo mokslo žurnalas, nagrinėjančiu įvairiausius kalbos vartosenos ir teorijos dalykus. Kaip sąsiuvinų rengėja, prie tų pokyčių nemažai prisidėjo ir juos vykdyti padėjo A. Bataitytė.

Renkant medžiagą *Kalbos kultūrai*, reikėjo bendrauti su įvairių mokslo įstaigų kalbininkais, ir ne tik su kalbininkais. Antai leidinyje išspausdinti Arvydo Juozaičio (77 sąs.) ir Vytauto Landsbergio (83 sąs.) straipsniai. Kaip matyti iš 71–80 sąsiuvinų rodyklės, tuose sąsiuvinuose savo straipsnius ar kitokias publikacijas paskelbė apie 90 autorių, o juose iš viso išspausdin-

ta daugiau kaip 230 publikacijų. Pirmiausia su jomis susipažinti ir turėjo tų sąsiuvinų sudarytoja. Kadangi straipsnius rašė įvairius kalbos darbus dirbantys ir kalbos reiškinius įvairiai vertinantys autoriai, *Kalbos kultūra* iš jų sulaukdavo visokiausių, neretai visai naujos ir netikėtos tematikos straipsnių. Reikėjo ieškoti būdų, kaip juos pateikti, kaip derinti vienus su kitais ir su visa leidinio tematika.

Ilgus metus *Kalbos kultūra* nusistovėjusios sandaros neturėjo, sąsiuvinų straipsniai buvo išdėstomi laisva tvarka. Pradžioje paprastai buvo pateikiami oficialūs kalbos politikos ir tvarkybos dokumentai, straipsnių sąrašą dažniausiai užbaigdavo personalijos. Kiti straipsniai buvo pateikiami kaip kur išėjo.

A. Bataitytė leidinio sandarą ėmėsi tvarkyti pagal tematiką, išskirdama ir įvardydamą atskirus skyrelius. Jos parengti 67 ir 68 sąsiuviniai turėjo tik „Personalijų“ skyrelį, 69-ajame atsirado „Kalba ir visuomenė“ ir „Apžvalga ir informacija“. Aštuntojo dešimtuko sąsiuvinuose pasirodė įvairiai vadinami kalbos praktikos skyreliai, kurie nuo 74 sąsiuvinio gavo vardą „Iš kalbos praktikos aktualijų“. Nuo 76 sąsiuvinio susiformavo leidinio sandara, turinti tokius pagrindinius skyrelius: „Iš kalbos praktikos aktualijų“, „Kalba ir visuomenė“, „Apžvalga ir informacija“ ir „Personalijos“. Iš esmės tokia, tik kai kur gaudama kokį kitą skyrelį ar kitokį pavadinimą, ji išsilaikė iki pat 86-ojo numerio. Išsamesnį *Kalbos kultūros* vaizdą galima susidaryti iš A. Bataitytės parengtų 61–70 ir 71–80 sąsiuvinų rodyklių.

Be *Kalbos kultūros*, A. Bataitytė prisidėjo ir prie kitų Instituto leidinių rengimo spaudai. Suredagavo kalbos mokslo žurnalo *Acta Linguistica Lithuanica (Lietuvių kalbotyros klausimai)* dešimtį tomų (44–53 t.), tris *Terminologijos* numerius, daugiau kaip dešimtį kitokių knygų (monografijų, straipsnių rinkinių). Redaktorės darbą dirbo kruopščiai, kūrybiškai, kaip pati yra rašiusi, įdomu būdavo sekti autoriaus minčių eigą, kalbinę raišką, įžvalgas, apibendrinimus, daromas išvadas.

A. Bataitytė ir pati yra parašiusi ir įvairiuose leidiniuose paskelbusi informacinių bei apžvalginių straipsnių, šeši išspausdinti *Kalbos kultūroje*. Leidinio 76 sąsiuvinyje paskelbtas rašinys „Kalbos kultūros“ penktąjį dešimtmetį pradėjus“, kur apžvelgti keturi *Kalbos kultūros* dešimtmečiai ir tam jubiliejui skirtas pasitarimas. Baigdamą apžvalgą, autorė metė nerimo žvilgsnį į ateitį: „Tačiau laikas eina ir neišvengiamai atneša naujovių, prie kurių turime priprasti, jas vienaip ar kitaip vertinti. Nuolat girdime: žinių amžius, informacinė visuomenė. <...> O kaip kalba? Kokia ji bus toje tobulėjančių technologijų visuomenėje? Ar netaps ji pernelyg standartizuota, sausa, kaip nudžiūvęs medis?“

A. Bataitytė ne tik pareiškimais gynė gyvąją kalbą ir ragino ją branginti, jos ir pačios tekstai sklandūs, gyvi, įtaigūs. Savo ranką ji yra miklinusi ir poezijos kūriniams, pluoštas jos eilėraščių išspausdinti *Literatūros ir meno* laikraštyje (2000 m. gruodžio mėn.). Ten kalbama ir apie žodį, jo ryšį su gyvenimu ir su „alsavimu širdies“:

*Tik neateik iš nerimo,
Iš nemigo nakties.
Iškentėtas žodi,
skaudi mintie.
Ateik iš Žemės.
Iš gyvenimo.
Ir išsiliek ne vandeniui.
Krauju. Alsavimu širdies.*

Vis dėlto kasdieninis gyvenimas ir darbas buvo ne poezija, o kalbos kultūros reikalai ir *Kalbos kultūra*. Tai rodo ir išsamus jos straipsnis apie *Kalbos kultūros* organizatorių ir pirmąjį atsakomąjį redaktorių Kazį Ulvydą – „Kazys Ulvydas – paskutinis klasikinės lingvistikos mokyklos atstovas“ (*Literatūra ir menas*, 2001 m. sausio 12 d.). O paskutinis A. Bataitytės straipsnis išspausdintas paskutiniame popieriniame (86-ajame) *Kalbos kultūros* numeryje. Tai tarsi ženklas, kad baigiasi vienas *Kalbos kultūros* etapas, kuris buvo svarbus ir mūsų gyvenimo tarpsnis.

Malonu prisiminti pusantro dešimtmečio kartu su Kolege Albina dirbtus darbus ir skaudu, kad nebegirdėsime jos šiltų, išmintingų ir optimizmu trykštančių žodžių.

Gauta 2015 11 20

Tikslinta 2016 01 20